

Sygn. akt VII U 222/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2019 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i (...)

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Stachurska

Protokolant: sekr. sądowy Anna Bańcerowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 lutego 2019 r. w W.

sprawy A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa

na skutek odwołania A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W.

z dnia 5 stycznia 2018 r. numer: (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

A. S. w dniu 2 lutego 2018r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. z dnia 5 stycznia 2018r., nr: (...), stwierdzającej, że od dnia 1 lutego 2012r. podlega ustawodawstwu polskiemu.

Ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyjęcie, że w zakresie ubezpieczeń społecznych podlega prawu i ustawodawstwu brytyjskiemu ewentualnie o uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W odwołaniu zarzucił:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej w związku z punktem 12 preambuły rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, poprzez naruszenie zasady proporcjonalności wyrażającej się w dopuszczeniu do sytuacji polegającej na kumulacji świadczenia tego samego rodzaju za ten sam okres;

- art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 13 ust. 2b rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004, poprzez uznanie, że od dnia 1 lutego 2012r. w stosunku do jego

osoby jako (...) oraz równocześnie wykonującej pracę najemną na terenie Wielkiej Brytanii nie ma zastosowania ustawodawstwo brytyjskie, a właściwym jest ustawodawstwo polskie;

- art. 14c rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71, obowiązującego do dnia 30 kwietnia 2010r., oraz art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego poprzez brak ich zastosowania w wyniku uznania, że nie świadczył pracy na terenie innego państwa członkowskiego w sytuacji, gdy mieszkając na terenie Wielkiej Brytanii pracował jako najemnik dla przedsiębiorcy brytyjskiego, mającego siedzibę na terenie Wielkiej Brytanii, zatrudniającego go od 2012r., który odprowadzał należne i wymagane przez ustawodawstwo brytyjskie składki na ubezpieczenie społeczne, co powoduje, że w takiej sytuacji z mocy prawa miało i ma zastosowanie ustawodawstwo brytyjskie;

2. obrazę przepisów postępowania, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego prowadzącą do stwierdzenia braku podstaw do uznania jako właściwego ustawodawstwa brytyjskiego;

- art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na bezkrytycznym oparciu się na dokumentacji przedstawionej przez stronę brytyjską z pominięciem jej wszechstronnego rozważenia w kontekście przedłożonych przez ubezpieczonego dowodów świadczących o faktycznym wykonywaniu pracy najemnej w Wielkiej Brytanii;

- art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego poprzez jego niezastosowanie i wydanie decyzji uznającej, że w stosunku do ubezpieczonego ma zastosowanie ustawodawstwo polskie;

- art. 107 § 3 w związku z art. 6 i art. 8 k.p.a. poprzez wydanie decyzji, której uzasadnienie jest wewnętrznie sprzeczne, a która to sprzeczność przejawia się w zastosowaniu przy rozstrzygnięciu przepisów unijnych przy jednoczesnym stwierdzeniu, że w tej sprawie brak jest elementu międzynarodowego i dlatego przepisów unijnego rozporządzenia nie stosuje się, przy równoczesnym braku określenia, o jakim dokładnie rozporządzeniu organ mówi;

- art. 7 k.p.a. poprzez nie ujawnienie i nie uwzględnienie całości materiału dowodowego zebranego w sprawie, a w szczególności dowodów na okoliczność, że ubezpieczony był zatrudniony przez pracodawcę brytyjskiego oraz, że zamieszkiwał na terenie L.;

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę decyzji polegający na przyjęciu, że:

- ubezpieczony nie wprowadził do dotychczasowego stosunku prawnego łączącego jego osobę z organem rentowym elementu transgranicznego, podczas gdy wykazał element międzynarodowy, co sprowadzało się do udowodnienia, że zamieszkiwał na terytorium Wielkiej Brytanii celem świadczenia pracy w warunkach zapisanych w umowie i rzeczywiście faktycznie realizował wyznaczony mu przez pracodawcę zakres obowiązków;

- ubezpieczony nie udowodnił faktu rzeczywistego świadczenia pracy na terenie Wielkiej Brytanii, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy prowadzi do odmiennych wniosków.

W uzasadnieniu odwołania A. S. podkreślił, że od dnia 1 lutego 2012r. przebywał na terenie Wielkiej Brytanii przez około 35-50% czasu pracy w miesiącu, będąc zatrudnionym w przedsiębiorstwie brytyjskim i otrzymując wynagrodzenie za wykonaną pracę. Jego pobyt miał miejsce na terenie L., w mieszkaniu wynajętym przez pracodawcę P. Ż.. Pracodawca, stosownie do obowiązującego w Wielkiej Brytanii prawa, odprowadzał z tytułu jego zatrudnienia składki na ubezpieczenie społeczne oraz wszystkie inne należności wynikające z nawiązanego stosunku pracy. W Polsce natomiast ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą na własny rachunek i z tego tytułu podlegał obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu do momentu, kiedy podjął zatrudnienie na terenie Wielkiej Brytanii, o czym poinformował organ rentowy. Ubezpieczony podkreślił również, że instytucja brytyjska nie zakwestionowała jego

pobytu i pracy od dnia 1 lutego 2012r. na terenie Wielkiej Brytanii w firmie (...) Ltd., co oznacza, że od tej daty powinien podlegać ustawodawstwu brytyjskiemu. Według ubezpieczonego przepisy europejskie stanowią kategorię, że osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego i prowadząca działalność gospodarczą na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na terytorium którego wykonuje pracę najemną. Ubezpieczony wskazał, że przedstawił dowody na wykonywanie pracy najemnej na terenie Wielkiej Brytanii na rzecz pracodawcy brytyjskiego oraz wykazał istnienie elementu transgranicznego. W jego sprawie powinna być wdrożona procedura wynikająca z decyzji (...) Komisji Administracyjnej w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 (odwołanie z dnia 29 stycznia 2018r., k. 3-12 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swe stanowisko organ rentowy wskazał, że zgodnie z pismem instytucji brytyjskiej H. R.&C., według posiadanych przez instytucję brytyjską danych, brak jest dowodów, że A. S. był zatrudniony przez firmy (...) Ltd. i (...) Ltd. Organ rentowy zauważył, że umowa z firmą zarejestrowaną w Wielkiej Brytanii nie jest wystarczającym dowodem na faktyczne wykonywanie pracy na rzecz takiego płatnika składek na terenie Zjednoczonego Królestwa. Również deklaracja ubezpieczeniowa (NI), dostarczająca podstawowych informacji dotyczących składek danej osoby, nie potwierdza, że osoba ta była obecna fizycznie lub pracowała w Wielkiej Brytanii. Organ rentowy wskazał także, że w piśmie z dnia 14 listopada 2017r., dotyczącym między innymi spółek (...) Ltd. i (...) Ltd., instytucja brytyjska podała, że prowadzone było już postępowanie z udziałem ww. spółek, w wyniku którego poddano w wątpliwość zarówno ich obecność, jak również działalność na terenie Wielkiej Brytanii, a osoby zatrudnione przez P. Ż. w toku postępowań wyjaśniających przedstawiły bliźniaczo podobne wyjaśnienia. Z uwagi na brak potwierdzenia przez instytucję brytyjską obecności i świadczenia pracy od dnia 1 lutego 2012r. przez A. S. na terenie Wielkiej Brytanii oraz brak dowodów na faktyczne wykonywanie przez niego pracy, organ rentowy przyjął zatem, że A. S. jest osobą aktywną zawodowo jedynie na terytorium Polski. Nadto organ rentowy wskazał, że w związku z tym, że ubezpieczony nie przedstawił zaświadczenia na formularzu A1 od brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej, która nie potwierdziła wykonywania przez niego pracy na terenie Wielkiej Brytanii, to podlega w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu polskiemu. Według organu rentowego istotne jest i to, że ubezpieczony zamieszkuje na terenie Polski, a jego wynagrodzenie i czas pracy na terytorium Wielkiej Brytanii, nawet gdyby była rzeczywiście wykonywana, miałby charakter symboliczny, który nie pozwala na objęcie jego osoby brytyjskim ustawodawstwem. Z tego względu Zakład wydał w dniu 5 stycznia 2018r. decyzję, w której stwierdził, że A. S. podlega polskiemu ustawodawstwu od dnia 1 lutego 2012r. (odpowiedź na odwołanie z dnia 15 lutego 2018r., k. 13-15 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. S. od 1 września 2005r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą (wydruk z (...) akta ZUS). W dniu 27 lutego 2017r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych dwa pisma z dnia 6 lutego 2014r. oraz z dnia 27 lutego 2017r., w których oświadczył, że od dnia 1 lutego 2012r. – pomimo nadal prowadzonej w Polsce działalności gospodarczej – jest dodatkowo zatrudniony w spółce, która ma siedzibę w Wielkiej Brytanii, wobec czego od tego czasu właściwe dla jego osoby jest ustawodawstwo brytyjskie. Do pism dołączył szereg dokumentów w języku angielskim, tj. umowy o pracę, odcinki wypłaty wynagrodzeń, rozliczenia roczne P60, świadectwa pracy P45, potwierdzenie nadania Numeru (...) oraz kopię nadania Europejskiej Karty (...) (pisma A. S. z dnia 6 lutego 2014r. wraz z załącznikami oraz pismo A. S. z dnia 27 lutego 2017r. - akta ZUS).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w piśmie z dnia 27 marca 2017r. wskazał, że na podstawie informacji i dokumentów przekazanych przez A. S. nie jest możliwe określenie właściwego ustawodawstwa. W związku z tym ubezpieczony został poproszony o złożenie oświadczenia o miejscu zamieszkania oraz o przekazanie dodatkowych wyjaśnień i dokumentów. W odpowiedzi na powyższe pismo, w dniu 7 kwietnia 2017r. A. S. oświadczył, że jego miejscem zamieszkania jest Polska oraz, że nie jest w stanie przedstawić dokumentów potwierdzających fakt jego zamieszkania na terenie Wielkiej Brytanii, takich jak m.in. umowa dzierżawy lub najmu, ubezpieczenie na życie,

rachunki za wodę, prąd i media oraz potwierdzenie korzystania ze świadczeń służby zdrowia w państwie pobytu. Do powyższego pisma dołączył dodatkowe dokumenty takie jak umowy o pracę, umowę najmu pokoju, dowód nadania numeru NIN oraz kopię Europejskiej Karty (...) (pismo ZUS z dnia 28 marca 2017r., pismo A. S. z dnia 7 kwietnia 2017r. wraz z załącznikami, informacja w celu wydania zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej – akta ZUS).

W dniu 8 maja 2017r. organ rentowy wysłał do instytucji brytyjskiej (...) pismo z dnia 5 maja 2017r. wraz z załączonym formularzem E001 dotyczącym A. S., w którym został podany numer NIN. Pismem z tej samej daty organ rentowy poinformował ubezpieczonego o tym, że nie jest aktualnie możliwe ustalenie w stosunku do niego właściwego ustawodawstwa z uwagi na oczekiwanie na niezbędne dokumenty oraz informacje od brytyjskiej instytucji zabezpieczenia społecznego H. R. & C.. Pismo to A. S. odebrał w dniu 10 maja 2017r. (pisma z dnia 5 maja 2017r., zwrotne potwierdzenie odbioru – akta ZUS).

Organ rentowy w dniu 20 listopada 2017r. ponownie wysłał do instytucji brytyjskiej (...) pismo z dołączonym formularzem E001 dotyczącym A. S., a także podał dodatkowo dane jego pracodawców w Wielkiej Brytanii - (...) Ltd. i (...) Ltd. (pismo z 20 listopada 2017r. – akta ZUS). H. R.&C. pismem, które do organu rentowego wpłynęło w dniu 14 listopada 2017r. poinformowała, że nie ma dowodów na to, aby jakikolwiek pracownik (...) Ltd. wykonywał pracę w tej nieruchomości. Wskazała, że wcześniej prowadziła sprawy z udziałem spółek (...) Ltd. i (...) Ltd. jednak brak jest dowodów na to, aby którekolwiek z tych przedsiębiorstw było fizycznie obecne i prowadziło działalność w Zjednoczonym Królestwie. Pomimo tego, że (...) Ltd. przedłożyła sprawozdanie finansowe i deklarację podatkową, to nie przedstawiła deklaracji VAT, jak również żadnych szczegółowych informacji na temat prowadzonej działalności handlowej na terenie Wielkiej Brytanii, a pod adresem spółki mieści się biuro J. S.. Z uwagi na brak możliwości potwierdzenia fizycznej obecności obydwu w/w spółek na terenie Wielkiej Brytanii, jak również wykonywania przez te spółki działalności handlowej, nie jest więc możliwe wydanie A. S. dokumentu (...) oraz dokumentu przenośnego A1. Instytucja brytyjska podała, że nie dysponuje zapisami potwierdzającymi zatrudnienie ubezpieczonego w (...) Ltd. i w (...) Ltd. Może jedynie potwierdzić, że A. S. jest fizycznie obecny w Polsce, gdzie mieszka jego najbliższa rodzina i gdzie prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek. W związku z tym urząd ustalił z uwzględnieniem art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 14 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, że do A. S. znajduje zastosowanie ustawodawstwo polskie od dnia 1 lutego 2012r. Podkreślił, że wszelkie składki na NI wpłacone na rzecz brytyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego od dnia 1 lutego 2012r. zostaną uznane za wpłacone nieprawidłowo i jako takie zostaną zwrócone bezpośrednio osobie fizycznej, jeżeli kwota będzie uzasadniała ich zwrot. Dodał także, że jeżeli ubezpieczony będzie chciał ubiegać się o dokument (...) dokumentu przenośnego A1, to będzie musiał przedstawić wystarczające dowody, potwierdzające jego fizyczną obecność w Zjednoczonym Królestwie w ciągu ostatnich 5 lat (pismo z dnia 14 listopada 2017r. wraz z tłumaczeniem – akta ZUS).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W. pismem z dnia 12 grudnia 2017r. poinformował A. S., że na podstawie art. 61 i art. 50 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2019r. poz. 60) w związku z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019r. poz. 60) prowadzi z urzędu postępowanie w sprawie ustalenia ustawodawstwa właściwego. Organ rentowy powiadomił ubezpieczonego, że ma prawo wypowiedzenia się przed wydaniem decyzji oraz możliwość wglądu do zebranego materiału dowodowego, a także przedstawienia dodatkowych dokumentów i wyjaśnień. Zastrzegł również, że po upływie określonego terminu zostanie wydana decyzja. Doręczenie w/w pisma nastąpiło w dniu 18 grudnia 2017r., jednak ubezpieczony po jego otrzymaniu nie zajął żadnego stanowiska (pismo ZUS z dnia 12 grudnia 2017r., zwrotne potwierdzenie odbioru – akta ZUS).

W dniu 5 stycznia 2018r. nastąpiło wydanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. decyzji nr: (...), w której organ rentowy na podstawie art. 83 ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z

dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stwierdził, że A. S. podlega ustawodawstwu polskiemu od dnia 1 lutego 2012r. (decyzja ZUS z dnia 5 stycznia 2018r. - akta ZUS).

Po wydaniu decyzji, organ rentowy w dniu 30 kwietnia 2018r. wysłał do instytucji brytyjskiej (...), a w dniu 14 czerwca 2018r. do P. O. N. (...) pisma informujące, że decyzją z dnia 5 stycznia 2018r. stwierdził, że A. S. podlega ustawodawstwu polskiemu od 1 lutego 2012r. Jednocześnie zwrócono się o wskazanie, czy w sprawie A. S. do instytucji brytyjskich wpłynęły nowe dokumenty czy wyjaśnienia mające wpływ na zmianę ustalonego ustawodawstwa (pisma z 13 czerwca 2018r. i 30 kwietnia 2018r. – akta ZUS). W odpowiedzi H. R. & C. powołała się na informacje, które przekazała we wcześniejszym piśmie z 26 października 2017r. Dodatkowo wyjaśniła, że A. S. nie dostarczył wymaganych dowodów, a bez tego nie ma możliwości zmiany stanowiska, że A. S. od 1 lutego 2012r. podlega ustawodawstwu polskiemu (pismo z 17 lipca 2018r. – akta ZUS, tłumaczenie pisma z 17 lipca 2018r. – k. 42 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie wskazanych dokumentów, które w zakresie, w jakim stały się podstawą ustalonych faktów, nie budziły zastrzeżeń i nie były kwestionowane przez strony postępowania.

Oddaleniu podlegały wnioski zgłoszone przez pełnomocnika ubezpieczonego o przesłuchanie świadków P. Ż. i E. Z. oraz o przesłuchanie ubezpieczonego w charakterze strony, ponieważ nie istniały, w ocenie Sądu, takie okoliczności, które dla rozstrzygnięcia sprawy wymagałyby dodatkowego wyjaśnienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie A. S., jako niezasadne, podlegało oddaleniu.

Spór w rozpatrywanej sprawie koncentrował się wokół kwestii ustalenia właściwego ustawodawstwa dla A. S. od dnia 1 lutego 2012r. Rozstrzygnięcie tego sporu wymagało uwzględnienia przede wszystkim regulacji unijnych zawartych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącym wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE. L 284 z 2009r., s. 1, z późn. zm. – dalej jako rozporządzenie nr 987/2009 lub rozporządzenie wykonawcze) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. (Dz. Urz. UE L. z 2004r. 166.1 z późn. zm. – dalej jako rozporządzenie nr 883/2004 lub jako rozporządzenie podstawowe). W świetle tych regulacji koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich Unii Europejskiej opiera się na zasadzie, że osoby przemieszczające się na terytorium Unii Europejskiej podlegają systemowi zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego (art. 11 rozporządzenia nr 883/2004). W okolicznościach przedmiotowej sprawy zasadą, która mogła mieć zastosowanie przy wyborze jednego z dwóch ustawodawstw z zakresu zabezpieczenia społecznego, jest zasada koordynacji określona w art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004. Zgodnie z tym przepisem osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną w dwóch lub więcej państwach członkowskich, podlega:

a. ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, jeżeli wykonuje znaczną część pracy w tym państwie członkowskim lub

b. jeżeli nie wykonuje znacznej części pracy w państwie członkowskim, w którym ma miejsce zamieszkania: i) ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym znajduje się siedziba lub miejsce wykonywania działalności przedsiębiorstwa lub pracodawcy, jeżeli jest zatrudniona przez jedno przedsiębiorstwo lub jednego pracodawcę; lub (ii) ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym znajduje się siedziba lub miejsce wykonywania działalności przedsiębiorstw lub pracodawców, jeżeli jest zatrudniona przez co najmniej dwa przedsiębiorstwa lub co najmniej dwóch pracodawców, których siedziba lub miejsce wykonywania działalności znajduje się tylko w jednym państwie członkowskim; lub ((...)) ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym znajduje się siedziba lub miejsce wykonywania działalności przedsiębiorstwa lub pracodawcy, innego niż państwo członkowskie jej zamieszkania, jeżeli jest zatrudniona przez dwa lub więcej przedsiębiorstw lub dwóch lub więcej pracodawców, których siedziba lub miejsce wykonywania działalności znajduje się w dwóch państwach członkowskich, z których jedno jest państwem członkowskim jej zamieszkania; lub (iv) ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym ma miejsce

zamieszkania, jeżeli jest zatrudniona przez dwa lub więcej przedsiębiorstw lub dwóch lub więcej pracodawców, a co najmniej dwa z tych przedsiębiorstw lub dwóch z tych pracodawców mają siedzibę lub miejsce wykonywania działalności w różnych państwach członkowskich innych niż państwo członkowskie miejsca zamieszkania.

Zgodnie z art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną w różnych Państwach Członkowskich podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną, zgodnie z przepisami ust. 1.

W celu zastosowania wskazanej zasady regulacje unijne określają procedurę postępowania wyznaczonych instytucji ubezpieczeniowych zainteresowanych państw członkowskich. Procedurę tę określa art. 16 rozporządzenia nr 987/2009. Dla ustalenia kompetencji organu rentowego oraz sądów polskich w zakresie ustalenia istnienia tytułu podlegania ubezpieczeniom w innym państwie członkowskim, odpowiednio możliwości zastosowania art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 przy ustalaniu ustawodawstwa właściwego dla ubezpieczonego mającego miejsce zamieszkania w Polsce oraz zastosowania poszczególnych etapów procedury opisanej w art. 16 rozporządzenia nr 987/2009, istotne znaczenie ma stanowisko przyjęte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013r. (II UK 333/12, OSNP 2014/3/47). Sąd Najwyższy stwierdził, że nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa, ponieważ stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia nr 883/2004 dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Oznacza to, że polski organ rentowy (jako instytucja właściwa według miejsca zamieszkania wnioskodawcy) nie ma kompetencji do oceny spełnienia warunków objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym w innym państwie członkowskim z tytułu wykonywania tam pracy najemnej. Z powyższego wynika, że do organu rentowego, jak również do sądu polskiego, należy przede wszystkim ustalenie, czy osoba uprawniona podlega ubezpieczeniu społecznemu w danym państwie członkowskim, a nie ustalenie, czy ważny jest stosunek prawny będący podstawą objęcia jej ubezpieczeniem społecznym w tym państwie. Jeżeli organ rentowy poweźmie wątpliwości, co do ważności stosunku prawnego będącego podstawą objęcia tytułem ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim w ramach postępowania w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa właściwego, to nie może samodzielnie przesądzać tej kwestii (por. K. Ślebzak, Podleganie ubezpieczeniu społecznemu w przypadku jednoczesnego wykonywania pracy i prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium przynajmniej dwóch państw członkowskich UE, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2013 nr 11, s. 33). Ostateczną decyzję wydaje instytucja ubezpieczenia społecznego kraju, w którym złożono wniosek o ustalenie właściwego ustawodawstwa. W rozpatrywanej sprawie jest to Zakład Ubezpieczeń Społecznych, do którego A. S. skierował pismo z dnia 27 lutego 2017r. Organ rentowy powziął wątpliwości co do faktycznego świadczenia pracy przez ubezpieczonego na terenie W. Brytanii, wobec czego powinno dojść do ustalenia właściwego ustawodawstwa w drodze decyzji tymczasowej, doręczonej właściwemu organowi zagranicznemu na podstawie art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009. Dopiero po zaakceptowaniu (również milczącym) przez zagraniczną instytucję ubezpieczeniową takiej decyzji lub przeprowadzeniu wzajemnych uzgodnień w drodze procedury koncyliacji, możliwe jest wydanie decyzji ostatecznej.

Powyższą konstatację potwierdzają tezy przedstawione przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 listopada 2016r. (I UK 370/15, niepublikowane). Wynika z nich, że ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego wprowadzono zasadę, że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, iż właściwym dla nich stanie się inne państwo ani że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo (pkt 11 preambuły rozporządzenia nr 883/2004). Stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego pracy najemnej w systemie prawnym państwa wykonywania pracy, podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia nr 883/04, dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Nie może budzić wątpliwości, że instytucja miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o ustalenie ubezpieczenia społecznego w innym państwie może powziąć wątpliwości zarówno co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, jak i czasu jego trwania, lecz trzeba podkreślić, iż może chodzić jedynie o wątpliwości co do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do

wnioskodawcy, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia nr 883/04 i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia nr 987/2009. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego, wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia nr 987/2009, które nakazują zwrócenie się – w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności – do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio pomiędzy samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych. Zastosowanie znajduje również decyzja nr (...) Komisji Administracyjnej w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 (Dz. U. UE. C 106 z 24 kwietnia 2010r.). Poinformowanie więc przez osobę wykonującą pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich instytucji wyznaczonej przez właściwą władzę państwa członkowskiego,

w którym ma miejsce zamieszkania, wymaga – ze względu na zaistnienie czynnika ponadkrajowego w ubezpieczeniu społecznym – zastosowania procedury przestrzegającej właściwość i kompetencje instytucji ubezpieczeń społecznych, przewidzianej w przepisach art. 16 rozporządzenia nr 987/2009. Informacja, o której mowa, jest podstawą do niezwłocznego, lecz tylko wstępnego i tymczasowego ustalenia ustawodawstwa właściwego, stosownie do zasad kolizyjnych ustalonych w art. 13 rozporządzenia podstawowego. O tymczasowym określeniu prawa, według którego obejmuje się tę osobę ubezpieczeniem społecznym, instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy informuje wyznaczone instytucje państwa, w którym wykonywana jest praca. Od tej chwili biegnie termin dwóch miesięcy, w czasie których przynajmniej jedna z zainteresowanych instytucji może poinformować instytucję miejsca zamieszkania o niemożności zaakceptowania ustalonego ustawodawstwa lub o swojej odmiennej opinii w tej kwestii. Gdy to nie nastąpi, tymczasowe określenie ustawodawstwa staje się ostateczne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2016r., I UK 370/15, niepubl. oraz wyrok z dnia 18 stycznia 2017r., III UK 42/16, LEX nr 2238234).

Wskazać również należy, że pojęciu "wspólne porozumienie", o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, ustawodawca unijny nie nadał jakiejś instytucjonalnej formy, zatem może ono polegać na poinformowaniu przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy najemnej o swoim stanowisku odnośnie do nieistnienia ważnego tytułu do ubezpieczenia społecznego na terytorium jej państwa oraz o wydaniu przez instytucję właściwą miejsca zamieszkania decyzji w indywidualnej sprawie (o charakterze tymczasowym - w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego)

o stosowaniu ustawodawstwa krajowego i zaakceptowaniu tej decyzji przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy, w tym również w sposób „milczący”, poprzez niewniesienie zastrzeżeń (art. 16 ust. 3 in fine rozporządzenia wykonawczego) (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia z dnia 19 maja 2016r., III AUa 1489/15, LEX nr 2057039).

W rozpatrywanej sprawie prawidłowo została przeprowadzona procedura zawarta w art. 16 rozporządzenia nr 883/2004. W dniu 8 maja 2017r., a potem w dniu 20 listopada 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych skierował pisma do instytucji brytyjskiej (...). Wprawdzie w pismach tych nie zostało określone tymczasowo ustawodawstwo polskie, ale została uruchomiona procedura uzgodnień między instytucjami obu państw. W jej trakcie instytucja brytyjska przesłała do ZUS pismo z 26 października 2017r., w którym poinformowała, że nie ma dowodów na to, aby jakikolwiek pracownik (...) Ltd. czy (...) Ltd. wykonywał pracę w tych spółkach. Wskazała, że wcześniej prowadziła sprawy z udziałem ww. spółek, jednak brak jest dowodów, aby którekolwiek z tych przedsiębiorstw było fizycznie obecne i prowadziło działalność w Zjednoczonym Królestwie. Pomimo tego, że spółka (...) Ltd. przedłożyła sprawozdanie finansowe i deklarację podatkową, to nie przedstawiła deklaracji VAT, jak również żadnych szczegółowych informacji na temat prowadzonej działalności handlowej na terenie Wielkiej Brytanii, a pod adresem spółki mieści się biuro J. S.. Z uwagi na brak możliwości potwierdzenia fizycznej obecności obydwu w/w spółek na terenie Wielkiej Brytanii, jak również wykonywania przez te spółki działalności handlowej, nie jest możliwe wydanie A. S. dokumentu (...) oraz dokumentu przenośnego A1. Instytucja brytyjska podała także, że nie dysponuje zapisami

potwierdzającymi zatrudnienie ubezpieczonego w (...) Ltd. i w (...) Ltd. Jeżeli ubezpieczony będzie chciał się ubiegać o ww. dokumenty, to będzie musiał przedstawić dowody, potwierdzające jego fizyczną obecność w Zjednoczonym Królestwie w ciągu ostatnich 5 lat. Bez dokumentu (...) lub dokumentu przenośnego A1 nie będzie podlegał ustawie o ubezpieczeniu społecznym w Wielkiej Brytanii od 1 lutego 2012r.

Z treści ww. pisma dodatkowo wynika, że instytucja brytyjska może potwierdzić jedynie, że A. S. jest fizycznie obecny w Polsce, gdzie mieszka jego najbliższa rodzina i gdzie prowadzi działalność gospodarczą. W związku z tym podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego. Wskazano także, że ubezpieczony może od takiej decyzji odwołać się do 25 stycznia 2018r.

Powyższe potwierdza, że instytucja brytyjska i instytucja polska dokonały uzgodnienia w zakresie ustawodawstwa, jakie do A. S. powinno mieć zastosowanie. Dodatkowo już po wydaniu decyzji organ rentowy zwrócił się ponownie do instytucji brytyjskiej informując o wydanej decyzji oraz prosił o wskazanie, czy w sprawie A. S. wpłynęły nowe dokumenty czy wyjaśnienia. Odpowiedź na to pismo była negatywna. Powyższe oznacza, że organ rentowy nie naruszył procedury zawartej w dyspozycji art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, a co za tym idzie nie dokonał samodzielnej oceny stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim wobec osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. W rozważanym przypadku taka procedura została przeprowadzona. Z kolei w postępowaniu odwoławczym od takiej decyzji, sąd skupia uwagę na zachowaniu właściwej procedury wydania decyzji, gdyż jego kompetencje do oceny stanu prawnego w innym państwie unijnym podlegają ograniczeniom, wynikającym również z konieczności sprawnego i szybkiego załatwiania takich spraw. Ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi, co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego wprowadzono zasadę, że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, iż właściwym dla nich stanie się inne państwo ani że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo. Stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego oraz marginalnego charakteru pracy najemnej w systemie prawnym państwa wykonywania pracy, podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia nr 883/04, dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2016r., I UK 370/15, LEX nr 2166375).

Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że w sytuacji, gdy obie instytucje właściwe doszły niejako do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich albo zapobieżenie sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu,

a nie ustaleniu ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego (ze względu na wysokość składek). Zatem z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego istotne jest, aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierającego normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) wspólne porozumienie,

a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej) o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia, żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa. Temu bowiem służy inna instytucja koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a mianowicie ustanowione w art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego uprawnienie zainteresowanego do wystąpienia do instytucji danego państwa członkowskiego z wnioskiem o wydanie poświadczenia na formularzu A1, a wówczas ocena takiego żądania należy do organów

i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w G. z dnia 11 lipca 2017r. III AUa 1740/16; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016r., I UZ 22/16).

A. S. wskazywał w toku postępowania, że instytucja brytyjska nie wydała mu tego zaświadczenia, a zarazem nie jest do tego uprawniona, gdyż nie przebywał stale w Wielkiej Brytanii przez co najmniej pół roku. Jednocześnie podnosił,

że wykonywał pracę wyłącznie przez 35-50%, a resztę czasu spędzał w Polsce. Wskazane zarzuty, a szczególnie ten dotyczący braku uprawnienia instytucji brytyjskiej do wydania formularza A1, są bezpodstawne. Art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego stanowi, że na wniosek zainteresowanego lub pracodawcy instytucja właściwa państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo ma zastosowanie zgodnie z przepisami tytułu II rozporządzenia podstawowego, poświadcza, że to ustawodawstwo ma zastosowanie oraz w stosownych przypadkach wskazuje, jak długo i na jakich warunkach ma ono zastosowanie. W świetle wskazanej regulacji wadliwe jest twierdzenie ubezpieczonego, że to nie instytucja brytyjska powinna wydać formularz A1. ZUS takich uprawnień nie ma, gdyż A. S. domaga się stwierdzenia, że podlega ustawodawstwu brytyjskiemu, a więc to instytucje tego kraju powinny wystawić stosowny dokument. W związku z tym ZUS nie może dokonać oceny stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim. Takie uprawnienie nie przysługuje również polskiemu sądowi.

W rozpatrywanym przypadku nie budzi wątpliwości, że A. S. nie przedstawił zaświadczenia A1, a domaga się ustalenia, że w jego przypadku stosuje się ustawodawstwo brytyjskie. Takiego ustalenia nie dokonał organ rentowy z brytyjską instytucją ubezpieczeniową. Poza tym ubezpieczony nie składał odwołania od decyzji instytucji brytyjskiej, na co instytucja ta wskazała w piśmie z 26 października 2017r. Nie może więc domagać się od sądu polskiego, aby prowadził w tym zakresie postępowanie dowodowe i wbrew ustaleniom instytucji obu państwa ustalił ustawodawstwo innego państwa.

W opisanych okolicznościach odwołanie od decyzji ZUS(...) Oddział w W. z dnia 5 stycznia 2018r., jako bezzasadne, podlegało oddaleniu na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

ZARZĄDZENIE

(...)